

Rural Transformation in Hungary and Poland. A Polish-Hungarian seminar. Budimpešta 1979, uredil Györgyi Barta.

Težišče proučevanj nemestne pokrajine z agrarnih problemov se je v zadnjih letih na Poljskem in Madžarskem razširilo na kompleksnejšo obravnavo podeželja. To je povezano tudi s sodelovanjem geografov obeh dežel v ustreznih komisijah pri Mednarodni geografski uniji ter tudi s siceršnjim dobrim medsebojnim sodelovanjem. Eden od sadov tradicionalno dobrega sodelovanja na področju proučevanja agrarne pokrajine in podeželja kot celote je zbornik referatov, predstavljenih na poljsko-madžarskem seminarju koncem septembra 1978 v Bozsoku.

Geografi obeh dežel zavestno prehajajo na intenzivno proučevanje novega tematskega področja, podeželja, pri čemer so zastavili vse sile, organizacijske, kadrovske in finančne. Ta problematika je sedaj osnovna delovna preokupacija geografskega inštituta PAN v Varšavi. Na tem inštitutu razvijajo metodologijo, ki sicer ni originalna, zato pa se odlikuje po težnji, da kar najbolj celostno zajame podobo podeželja. Ravno zaradi sistematičnega pristopa h geografski problematiki so v osnovi razjasnjeni nekateri problemi, ki se v slovenski ali kaki drugi geografiji vlečejo kar naprej. Primer je sama opredelitev podeželja. V resoluciji, sprejeti ob koncu seminarja, je podeželje opredeljeno kot: »območje zunaj mestno-industrijskih aglomeracij, vključujoč omrežje malih mest, ki služijo ruralnim naseljem. Podeželje je večfunkcionalen prostor, ki ni istoveten s kmetijskim območjem«.

Poročila so po vsebini razvrščena v tri skupine: ruralni razvoj, ruralne funkcije in ruralna naselja

G. Enyedi na kratko predstavlja osnovne spremembe, ki jih je madžarsko podeželje doživelo po zadnji vojni, posebej še pod vplivom korenitih družbenih sprememb. Te spremembe so na primer beg v mesta, de-
 agrarizacija, stanovanjska funkcija podeželja z močno dnevno migracijo delovne sile v mesta, industrializacija podeželja, redčenje naselbinske mreže, polifunkcionalnost izrabe zemlje na podeželju itd.

J. Kostrowicki v razpravi o znanstvenih izsledkih za načrtovanje ruralnega razvoja vojvodstva Suwalki na severovzhodu Poljske podaja osnovna spoznanja interdisciplinarne raziskave, ki jo je organiziral Inštitut za geografijo in gospodarjenje s prostorom PAN, in ki je poleg več kot 60 razprav prinesla izdajo regionalnega atlasa vojvodstva.

Največ referatov je uvrščenih v poglavje o ruralnih funkcijah. W. Stola predstavlja poskus funkcionalne klasifikacije varšavskega vojvodstva. O klasifikaciji smo poročali v 51. številki Geografskega vestnika.

R. Szczygalski in W. Tyszkiewicz posredujeta del rezultatov intenzivnega dela inštituta o preobrazbi kmetijstva na Poljskem; prvi piše o preobrazbi načinov kmetovanja med leti 1970 in 1976, W. Tyszkiewicz pa o najnovejših spremembah agrarne strukture na Poljskem. Razprava I. Berényja o glavnih tendencah spreminjanja izrabe zemlje na Madžarskem posveča največji del pozornosti kmetijskim površinam. Ob splošnem procesu krčenja obsega kmetijskih površin v povojnem obdobju prihaja do vse večjih nasprotij v intenzivnosti kmetijske proizvodnje: ob intenzifikaciji kmetijske proizvodnje (vrtnarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo) prihaja do ekstenzifikacije kmetovanja na manj rodovitnih površinah.

V krajšem prispevku G. Barta obravnava industrijo v madžarskih vaseh. Posebno z gospodarsko reformo leta 1968 je prišlo do močne decentralizacije industrije in do hitrega razvoja agrarno-industrijskih kompleksov. Posledice industrializacije podeželja so bolj ali manj splošno znane; zanimivejše je, da približno petino madžarske industrije uvrščajo v »ruralno«, to je tisto, ki je locirana na podeželju. Zanj je značilno, da je manj produktivna od ostale, in sicer zaradi zastarelih strojev, močne prevlade nekvalificirane delovne sile ter zaradi preseljevanja manj donosnih industrijskih obratov iz mest na podeželje.

B. Sárfalvi je v razpravi o stanju omrežja osnovnih šol na madžarskem podeželju pokazal, da se možnosti kvalitetnega osnovnega izobraževanja manjšajo z redčenjem poselitve, posebno še v obliki majhnih naselij.

V tretjem delu so predstavljene razprave o podeželskih naseljih.

P. Beluszky je na primeru okrožja Borsod-Abauj-Zemplén izdelal zanimivo tipologijo naselij. S pomočjo faktorске analize, s katero je obdelal po 24 znakov za vsako naselje, je izločil sedem osnovnih tipov podeželskih naselij.

A. Stasiak je predstavil osnovne poteze preobrazbe podeželskih naselij na Poljskem, pri čemer je osvetlil vlogo lastništva zemlje, migracij in zaposlitvene sestave prebivalstva, gradbeništva in upravne razdelitve.

F. Böcskei na primeru komiteta Vas, ki vključuje Porabske Slovence, analizira leta 1971 v regionalnem planiranju uveljavljen hierarhični sistem razvoja naselij. Avtor ugotavlja, da se je poleg dobrih strani pokazala vrsta slabosti, predvsem pri razvoju (odmiranju) manjših vasi in zaselkov.

V zadnjem prispevku H. Szulc ugotavlja spremembe tločrta poljskih vasi v zadnjih tridesetih letih. Kot pomemben dejavnik preobrazbe je postavljeno v ospredje pojavljanje državnega sektorja v kmetijstvu.

Kljub nekaterim, v slovenski geografiji že dobro osvetljenim stranem razvoja podeželja, je zbornik vreden pozornosti zaradi sistematičnosti pristopa večine avtorjev do obravnave geografskih problemov podeželja, hkrati pa omogoča primerjavo dosežkov slovenske geografije na tem področju z dosežki poljske in madžarske geografije.

Marijan Klemenčič

Iz ostale inozemske geografske in sorodne književnosti

Steuer M., Wahrnehmung und Bewertung von Naturrisiken (Zaznava in vrednotenje naravnih tveganj). Münchener Geographische Hefte, št. 43. Kallmünz/Regensburg 1979, 235. s.

Geografski inštitut Tehnične univerze v Münchnu se je ob pomoči Evropske investicijske banke v Luksemburgu vključil v proučevanje učinkov furlanskega potresa 1976. Predstojnik inštituta, prof. R. Geipel, je z izsledki socialnogeografskega raziskovanja izpolnih 40. številko Münchener Geographische Hefte (*«Friaul-Socialgeographische Aspekte einer Erdbebenkatastrophe»*, 1977). 43. številka te periodike pa prinaša izsledke ugotovljanja, kako prizadeto prebivalstvo zaznava in vrednoti naravne nezgode, kako gleda na potrebnost, ukreniti nekaj proti njim in kako je psihološko nanje pripravljeno oziroma prilagojeno. Omejili so se na tri, tamkaj najresnejše nezgode: potres, podor skalovja in poplavo (Tilmenta).

Knjiga pomeni prispevek k regionalni geografiji Furlanije in k tisti panogi, ki jo v Severni Ameriki, kjer se je najbolj razvila, imenujejo *Natural and man-made Hazards geography*. Proučuje odnos med naravo in človekom v ogroženih področjih, kjer je človek na meji med umikom in prilagoditvijo, in mora vedno računati na neko tveganje (riziko). To pa je manjše, če se materialno in psihično prilagodi na naravne katastrofe. Prof. R. Geipel, ki je prispeval zaključno poglavje, poudarja, kako je znanje, kaj ve prebivalstvo o vzrokih in pogojih naravnih katastrof, o njihovih posledicah, kako računa na njihovo ponovitev v bodočnosti in kako je voljno sodelovati pri zaščitnih ukrepih, potrebno za boljše regionalno planiranje, za inženirje in politike.

V knjigi je ločen tako imenovani realni svet od onega, kakor tega dojema prebivalstvo. V prvem pogledu je koncipiran zgodovinski opis potresov in poplav, fosilnih podorov in teh iz časa potresa 1976. Za drugo območje, za podobo teh katastrof, kakor jo zaznava prebivalstvo, so naj-